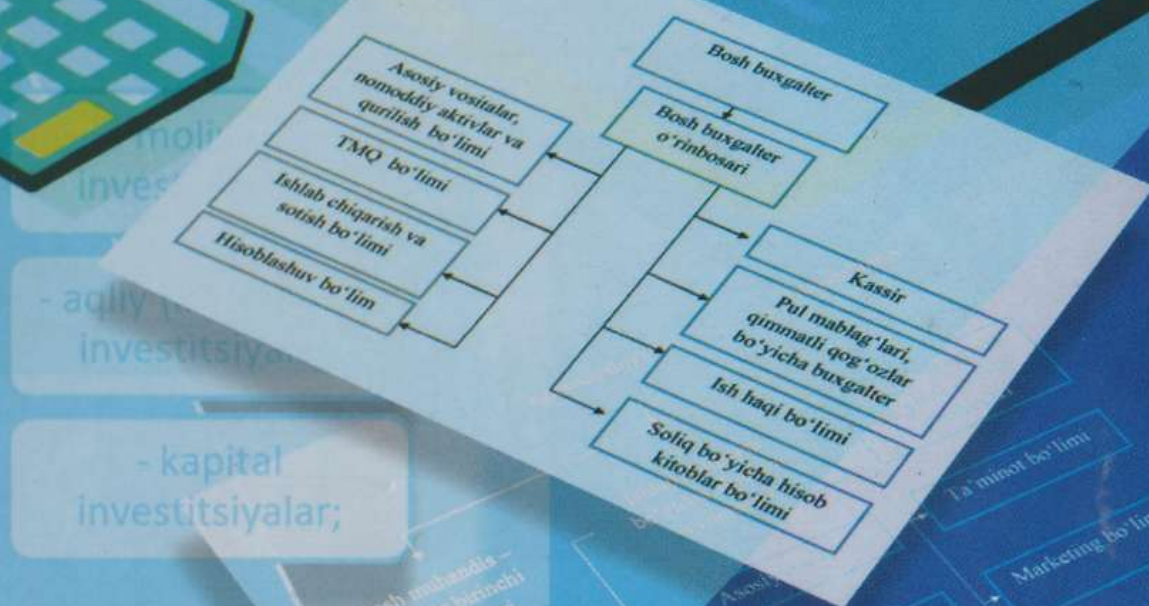

*Ismanov I., Toshmamatov N.,
Buzruksanov S.*

MOLIYAVIY HISOB VA HISOBOT

- kapital
investitsiyalar;

Bosh rahbarlar -
direktor birinchi
o'rinbosari

Teknik bo'lim

Bosh energetik

Qurilish bo'limi

Asosiy

Yordamchi sexlar

Buxgalteriya

La' minor bo'limi

Marketing bo'limi

Moliya - resp
bo'limi

Kadrlar

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA
MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

IBROXIM ISMANOV, NAJMIDDIN TOSHMAMATOV,
SARVARXON BUZRUKXONOV

MOLIYAVIY HISOB VA HISOBOT

5230900 – «Buxgalteriya hisobi va audit» ta'lim yo'nalishi
uchun mo'ljallangan

«Sano-standart» nashriyoti
Toshkent – 2019

65. 9 26

UO'K: 657(075.8)

KBK: 65.052ya73

T 71

T 71 N. Toshmamatov, I. Ismanov, S. Buzrukhanov

Moliyaviy hisob va hisobot / Darshik: T. Toshkent
«Sano-standart» nashriyoti, 2019 – 560 bet

Taqrizchilar:

Qudbiyev D.Q. – FarPI, Buxgalteriya hisobi va audit kafedrası professori, i.f.d.

Qo'ziyev I.N. – TMI, o'quv ishlari bo'yicha prorektor, i. t. d., professor

Qurbonov Z.N. – O'zbekiston Respublikasi Bank Moliya akademiyasi, Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit kafedrası professori, i.f.d.

Ushbu darslik Davlat ta'lim standartlari talablari, moliyaviy hisob va hisobot fani o'quv dasturiga asosan tuzilgan bo'lib, 5230900 – “Buxgalteriya hisobi va audit” ta'lim yo'nalishi bo'yicha ta'lim olayotgan talabalar uchun mo'ljallangan.

Mazkur darslik talabalar uchun “Moliyaviy hisob va hisobot” fanidan asosiy o'quv adabiyoti sifatida xorijiy tajriba asosida tayyorlangan bo'lib, undan boshqa iqtisodiyot ta'lim yonalishida tahsil olayotgan talabalar, xo'jalik yurituvchi subyektlarning mutaxassisleri, ushbu sohada ilmiy izlanishlar olib borayotgan tadqiqotchilar ham foydalanishlari mumkin.

UO'K: 657(075.8)

KBK: 65.052ya73

*O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim
vazirligining 2019 yil 20-iyuldagi 654-sonli buyrug'iga asosan
darslik sifatida nashr etishga ruxsat etildi.*

ISBN: 978-9943-6115-1-1

**N. Toshmamatov,
I. Ismanov, S. Buzrukhanov
© “Sano-standart”, 2019**

KIRISH

Ushbu darslik O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-sonli Farmoni, 2017-yil 20-apreldagi "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2909-sonli Qarori, 2017-yil 27-iyuldagi "Oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishda iqtisodiyot sohalari va tarmoqlarining ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-3151-son Qarori hamda 2018-yil 5-iyundagi "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3775-sonli Qarorlarining asosiy qoidalariga muvofiq ishlab chiqilgan va unda "Moliyaviy hisob va hisobot" fanini o'qitishda zarur bo'lgan asosiy jihatlar yoritilgan.

Buxgalteriya hisobi muhim amaliy ahamiyatga ega bo'lgan maxsus iqtisodiy bilim sohasi hisoblanadi. Moliya-xo'jalik faoliyati faktlari to'g'risidagi axborotni buxgalteriya hisobi, to'yxatdan o'tkazish, qayta ishlash va saqlashda manfaatdor shaxslarga boshqaruv qarorlar qabul qilish uchun taqdim etish ko'zda tutilgan.

Buxgalteriya hisobi va olingan ma'lumotlarni tahlil qilish qobiliyatini nafaqat professional buxgalterlar, balki xo'jalik vurituvchi subyektlar uchun ham talab qiladi, chunki korxona boshlig'i buxgalteriya hisobi va biznes operatsiyalarini bajarishda qonunga rioya qilish uchun mas'uldir.

Buxgalteriya hisobini o'rganish natijasida buxgalteriya hisobining mohiyati va roli hamda turli tashkiliy-huquqiy shakllardagi korxonalarda ularni tashkil etish metodologiyasi to'g'risidagi tushuncha shakllanishi kerak.

Ushbu darslik talabaning quyida keltirilgan aniq fikrga ega bo'lishini ta'minlash uchun mo'ljallangan:

➤ Buxgalteriya hisobining mohiyati va tamoyillari turli resurslardan samarali foydalanish bo'yicha boshqaruv qarorlar qabul qilish uchun axborot tizimi sifatida:

➤ buxgalteriya hisobida foydalaniladigan maxsus atamalarni mazmuni;

➤ normativ-huquqiy hujjatlar asosida asosiy buxgalteriya hisobi kategoriyalarini nazariy talqin qilish;

➤ dastlabki hujjatlar bilan ishlash va hisobot berish bo'yicha maxsus uslublar va texnikalar;

➤ amaldagi qonunlar va nizomlar asosida korxonaning mablag'larini hisobga olishni tashkil qilishning turli usullari;

➤ korxonaning kapital va majburiyatlarini hisobga olishni tashkil etish usullarini o'rganadi.

Buxgalteriya hisobini o'rganishda chog'ida birinchi qarashda ta'riflar, atamalar, tushunchalar zerikarli tuyiladi, lekin buxgalter va iqtisodchilar buxgalteriya hisobini to'liq tushunishlari uchun mazkur ta'rif va atamalarni bilishlari zarur. Shu sababdan buxgalteriya hisobini o'rganishda talabalardan sabr-toqat va qat'iyatlik talab qilinadi. Ushbu vazifani yengillashtirish maqsadida darslikda vaziyatli o'yinlar bo'yicha mashqlar keltirilgan. O'yinlardagi vazifalar har qanday faoliyatda ijodkorlikni rag'batlantiradi, yangi bilimlarning o'zlashtirilishiga yordam beradi, nafaqat bilim darajasini belgilab, balki buxgalterlik kasbiga qiziqish uyg'otadi. Eng qiziqarli kasblardan biri bo'lgan buxgalterlarda kasbiy mahoratni shakllantirishga yo'naltirilgan "Moliyaviy hisob va hisobot" fani darsligini o'rganishni tavsiya etamiz.

Bo'lg'usi buxgalterlarni o'qitishda, biz ham ko'p pedagoglar qatori har bir ta'lim oluvchiga nisbatan alohida ta'lim texnologiyasini qidirish tamoyiliga asosan yondashuvni amalga oshirdik.

Siz uchun ishlab chiqilgan va taqdim etilgan darslik o'n bir bobdan iborat. Har bir bo'lim talabalar olgan bilimlarini sinovdan o'tkazuvchi savollar, topshiriqlar, o'yinlar va testlarni o'z ichiga olgan.

Ushbu fan iqtisodiyotning tarmoqlarida buxgalteriya hisobining o'rni va ahamiyati, tamoyillari, pul mablag'lari hisobi, mehnat va ish haqini hisobga olish, tovar-moddiy zahiralar hisobi, investitsiyalar hisobi, asosiy vositalar va nomoddiy aktivlar hisobi, mahsulot (ish, xizmat) ishlab chiqarish xarajatlari va mahsulot tannarxi hisobi,